

Nr 122.

Av herr **Hallén**, om skrivelse till *Kungl. Maj:t* angående förbättringar i ordnings- och polisväsendet å landsbygden.

Upprepade gånger, icke minst under de senaste åren, ha förbrytelser ägt rum på vår landsbygd, därvid uppsparandet av den brottslige varit förenat med stora svårigheter eller där brottslingens upptäckande varit beroende på rent tillfälliga orsaker. Mer än en gång har också inträffat, att när den skyldige blivit gripen och undersökningsarbetet kommit i gång, man i den anhållne sökt förövaren till åtskilliga andra förbrytelser, där efterspanandet av den skyldige hittills varit förgäves. Så är också förhållandet i ett fall, som för närvarande är aktuellt och där man ej blott sökt leda i bevis, att den anhållne är skyldig till det brott, varom för tillfället är frågan, utan undersökning också igångsatts för att utröna, huruvida han ej även förövat en rad andra förbrytelser, vilkas gärningsmän ännu gå oupptäckta. I vida kretsar sprides då den uppfattningen, att det måste finnas något bristfälligt i det sätt, varpå särskilt landsbygdens underrättelse- och polisväsende fungerar.

Så är säkerligen också fallet, och orsakerna äro för visso flera. Särskilt i de större samhällena har tidens industrialistiska utveckling skapat en kategori av ursparade eller psykiskt mindervärdiga individer, vilka vegetera fram sin tillvaro vid sidan av eller utanför det ordnade samhällets ram. En tilltagande brottslighet hos dessa grupper (samtidigt med att rättsbegreppen hos den stora mängden förete en jämn och glädjande utveckling) kan visserligen ge en skev bild av den sedliga utvecklingen och resultera ofta i obefogad pessimism. Men denna brottslingskategori är dock ett allvarligt faktum att räkna med. Den alltjämt växande inflyttningen till städerna med motsvarande avfolkning i vissa

delar av vår landsbygd gör därför behovet av en väl organiserad och rationellt arbetande ordningsmakt på landsbygden än mer aktuellt.

Den primära grunden för landsbygdens ordningsväsende skulle ju fjärdingsmannainstitutionen vara. Men här möta vi åtskilliga brister. Kommunerna välja sina fjärdingsmän huvudsakligen med tanke på att få billiga skatteindrivare, och utan överdrift kan sägas, att indrivningen av skatterestantier, speciellt efter allmänna pensionslagens tillkomst, mångenstädes tager huvudparten av fjärdingsmannens arbete. Både av ekonomiska och andra skäl är man mångenstädes urståndsatt att rekrytera fjärdingsmannainstitutionen med verkligt kompetent folk, som kan utgöra det grundläggande ledet i landsbygdens ordningsväsende. Men då fjärdingsmannaskapet måste ses även ur denna synpunkt och ej blott såsom en lokal ordningssyssla, vars tillsättande är socknens privatsak, så följer med det allmännas krav härutinnan, att bidrag till ersättning åt fjärdingsmännen bör kunna erhållas även av allmänna medel. På vad sätt och i vad omfattning detta borde ske, torde behöva bliva föremål för en undersökning.

Visserligen skall kronofogden utfärda förordnande för den valde fjärdingsmannen, men detta blir oftast en formsak utan betydelse. Högst önskligt vore, att dessa tjänster tillsattes av länsstyrelserna eller att, om kommunerna fortfarande skola äga denna befogenhet, som kompetensvillkor åtminstone krävdes intyg från kronofogde eller länsman om, att sökanden äger de för tjänsten erforderliga kvalifikationerna. På många håll kan naturligtvis bristen på lämpligt folk för uppdraget alltfört göra sig gällande, men åtskillig förbättring står helt säkert att vinna. En kronolänsman anför följande klagomål över förhållandena, som utan att generaliseras dock återfinnas på många håll:

»De fjärdingsmän, som finnas i dessa bygder, äro med få undantag olämpliga till sin tjänst. Då de erhålla en order från en förman, ha de merendels svårt att fatta dess innehåll, hur enkelt den än är framställd. Ofta brister det också i förståelsen för det ansvar och de förpliktelser tjänsten kräver. Det förekommer tyvärr sällan, att en fjärdingsman anmäler en person för fylleri, förargelseväckande beteende, djurplågeri och andra dylika förseelser. Sådana kunna begås dag för dag med fjärdingsmannens vetskap, utan att någon anmälan göres. Ofta synas fjärdingsmännen anse sig sakna anledning befatta sig med annat än det, varom de erhållit formligt order. I vissa trakter av vårt land

är ock okunnigheten hos vederbörande så stor, att förhållningsorder och regler ej ens bliva rätt fattade och förstådda.»

En annan, som framhåller, att bestämmelserna i 1899 års instruktion för fjärdingsmännen tillämpas på ett synnerligen lättvindigt sätt, tillägger: »När någon gång förbrytelser av allvarlig natur inträffa inom mitt distrikt, har jag oftast funnit fjärdingsmännen passiva eller i bästa fall i arbete på ett handfallet och opraktiskt sätt.»

Men även om kvalifikationerna hos fjärdingsmännen kunna förbättras på här förut skisserade vägar, är dock icke garanti härmed vunnin för att samarbetet mellan ordningsmaktens utövare på landsbygden fungerar på ett snabbt, effektivt och tillfredsställande sätt. Detta samarbete behöver organiseras efter mera praktiska och rationella metoder. Flera olika möjligheter böra därvid komma i övervägande. Så t. ex. frågan om under vilka omständigheter det kan anses nödigt och görligt att tillförsäkra kronolänsmännen telefonförbindelse med den under dem sorterande kronobetjäningen.

En annan fråga, som också behöver utredas, är den, i vad mån ordningsmaktens olika handhavare böra erhålla utsträckt befogenhet att t. ex. vid efterforskningar och dylikt få utnyttja telefon, telegraf och kommunikationsmedel med särskild företrädesrätt framför andra. I en dylik utredning torde ock frågan om en begränsning av länsmännens mångsyssleri böra beaktas.

Helt naturligt finnas ännu trakter i vårt land, där de stora avstånden, befolkningens lynnesart och annat försvåra ett välorganiserat samarbete mellan ordningsmaktens olika representanter, när en förbrytelse ägt rum. Men å andra sidan ha vi under de senare åren upprepade gånger fått bevittna, huru som det legat något planlöst och tillfälligt över det arbete, som bedrivits vid förbrytares efterspanande och gripande. Ofta nog har resultatet varit av negativ och nesläende art, och allmänheten har fått en stegrad känsla av att stora grupper av speciellt ordningsmaktens lägre utövare ej motsvarar uppdragets krav samt att vi sakna ett planmässigt, rationellt organiserat samarbete mellan dessa utövare samt att mycket kan åtgöras, varigenom underrättelse- och efterspaningsväsendet blir lett efter mera effektiva och tidsenliga metoder.

Jag tillåter mig därför föreslå,

att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t begära en utredning om vilka åtgärder som kunna

erfordras för att landsbygdens ordnings- och polisväsende må kunna fungera på ett fullt effektivt och tidsenligt sätt och med större planmässighet i samarbetet samt för riksdagen framläggas de förslag, var till en dylik utredning kan föranleda.

Stockholm den 24 januari 1917.

Harald Hallén.
